

Paul Claudel.

U slijedećem broju "Život" će donijeti u hrvatskom prijevodu Claudelov pjesnički „Križni put“ pa ćemo poštovane čitatelje da donekle upoznamo s pjesnikom, čija djela danas, a i već dulje vremena vanredno zanimaju francusku literarnu republiku. Kolik je interes Claudela, napose u Francuskoj, o tom se je lako uvjeriti listajući na pr. uvaženu smotru *Les Lettres*, naročito brojeve od 1. svibnja 1921. dalje.

Paul Claudel (Pol Klodél) zaprema veoma odlično mjesto na francuskom Parnasu, a ide u red one intelektualne elite, koja se posljednjih decenija nakon duljeg ili kraćeg lutanja vratila vjeri. Tu srećemo zvučna imena, kao što su Retté, Jammes, Ch. Peguy, E. Psychari, J. Lotte, Vallery-Radot, A. Lafon, G. Dumenil, Ch. Guérin. Obračenja su uglednih francuskih književnika tako česta, da je N. Ségur u smotri „Revue“ (15. VIII. 1912.) morao priznati: „Već se ne mogu brojiti pjesnička obraćenja posljednjega doba, a napose ne mogu da se izbroje pjesnici, koji traže u crkvi ili u ćeliji, u sjeni samostana ili do nogu Raspetoga u ushićenju ili u razmatranju svoj nutarnji mir i nadahnuće: eno na pr. Francis Jammes, Adolf Retté; eno nedavno ljupki Charles Guérin, doskora Jean Lionnet, Vallery-Radot, André Lafon i još toliki drugi, kojima bih mogao da napomenem imena, a sačinjavaju čitavu legiju katoličku i mističku. Može se reći, da su se svih devet Muza obratile i skrušile pa zamijenile Olimp s nebom, gdje prignuše koljena i kleče pred Neizrecivim. Uostalom statkost sanjarenja, vizije i vjere osvojila je i prožela, čini se, ne samo poeziju, već i prozu.“**)

Séгур pregoni: sve se Muze nažalost ne klanjaju Kristu. Istina je to, da je dug niz priznatih književnika, pjesnika, slikara, kipara pošao stazom, na koju su se prije njih vratili Brunettière, Coppée, Huysmans, Bourget, Retté, Claudel. Uz neke, naprijed istaknute mogli bismo napomenuti imena kao što su: Delbousquet, Thorel, de Borden, Morice, Caillard, Hourcade, gđa Adam, Bertrand, Déroulède. Nalik se pokret opaža među umjetnicima, gdje obraćenja nisu rijetka, kao na pr. ono Foraina, koji na svojem području dosiže zamašajem jednog Coppéea. Ti su katolički umjetnici nekoliko godina pred rat osnovali udrugu „Catholiques des Beaux-Arts,“ kojoj stadoše na čelo uglednici Denis, Desvallières, Laurens, Merson, Injabert, Commerre, Poilpot, Marquette. Hulot, Dubois, d'Indy, Widor i dr.

Paul Claudel rodio se 6. kolovoza 1868. U obitelji se nije marilo za vjeru, pa nije čudo, što je Paul rano izgubio ono malo vjere, što je imao, postao materijalist, a i život mu je

*) J. Laurec: *Le renouveau catholique dans les Lettres*, Préface IX.

prema tomu. Po vlastitom priznanju on je sasvim zaboravio vjeru i nalazio se u pogledu vjere, u neznanju jednog divljaka.“ Morao je na sebi okusiti istinitost svetoga pisma: *Non est pax impiis — Nema pokoja bezbošcima*. Tek se stao mladiću da otvara svijet, već mu je osvojio dušu težak očaj. Ali kada se najmanje nadao, smilova se razmetnom sinu vječna Ljubav. Bilo je to na sam Božić u pariskom Notre-Dameu, kamo je pošao, da u katoličkoj liturgiji nađe pobude i građe za svoje dekadentske pokušaje. I dok je promatrao divni obred bogoslužja, zasja u njemu blaga luč vjere. On pripovijeda: „I tada se zbi događaj najvažniji u cijelom mom životu. U jedan tren srce mi se ganu i ja vjerovah. Vjerovah tako čvrsto, s tolikim ushićenjem svega bića, s tako snažnim uvjerenjem, s takom stalnošću, da već nisam mogao sumnjati, i od onda nisu mi mogle da uzdrmaju vjeru a za pravo ni da je taknu nikakve knjige, nikakvo umovanje, nikakve zgode burna mi života. U jedan me mah osvoji bolno čuvstvo nevinosti, vječnog sinovstva Božjega — neiskazana objava...“ Ali s tom „objavom“ tek je počelo obraćenje Claudelovo. Četiri godine borbe, molitve, proučavanja trebale su, dok mu se duša sasvim preobrazila i postala katolička. Na Božić 1890. po drugi put u svom životu Claudel primi svetu euharistijsku tajnu.*)

Paul je Claudel danas u Francuskoj priznat kao pjesnik. Ime će mu ostati u povijesti francuske i svjetske književnosti, a to unatoč nekim osebinama njegova bujnog i samoniklog stila. On je jedan od najbogatijih lirskih temperamenata moderne Francuske. Snaga je možda najizrazitija crta njegove literarne osobnosti. On istina kadšto, rekao bih, u prvi mah gotovo vrijeđa naš literarni ukus, no obično on svladava naš otpor sjajem i novošću svojih slika, kojima budi u nama neslućene spoznaje i duboke osjećaje. Taj učenjak pojačava ljupkim ritmom sti'a, koji su i u prozi upotrebljavali već u srednjem vijeku, no u naše doba nitko ga nije tako uspješno njegovao kao Claudel. Otkad se vratio Bogu, stavio je svoj veliki talenat u službu vjere pa je danas dika i ponos i Crkvi i Francuskoj.

Na glas je izašao za čudo kasno, istom g. 1912. i 1914., kad su se u Parizu prikazivale njegove drame *l' Annonce faite à Marie* i *l' Otage*. Kad je parisko kazalište *l' Oeuvre* odlučilo da na Badnjak g. 1912. prikazuje *l' Annonce faite à Marie*, i najodličnije štovatelje pjesnikove obuze bojazan, hoće li drama podnijeti kušnju. Uzalud su se bojali: tri puta je drama prešla onih dana preko pozornice, i svaki je put autor ubrao slavlje. Odsad u literarnim smotrama pa i u literarnim prikazivanjima

*) T. h. Mainage, *Les Témoins du Renouveau catholique*. Ovo će vrlo zanimivo i poučno djelo izaći među „Knjigama katoličkog života“ u Zagrebu u nakladi dr. S. Markulina (Kurčićeva ul. 3).

dnevne štampe gotovo neprekidno nailaziš Claudelovo ime. I samt se bezvjerici htjeli - ne htjeli moraju baviti njegovim djelima, kojih ima lijep broj. I kad je dnevnik *Paris-Midi* u lipnju g. 1914. raspisao anketu o Claudelu, mogao je Tailhade izjaviti: „... la gloire de M. Paul Claudel est un dogme incontesté: slava je g. Paul Claudela neosporiva dogma.“

Njegov „Le Chemin de Croix“ (Križni put) napisan je u slobodnim srekovanim stihovima. Melodija jezika sugerira svu bol križnog puta Gospodnjega. Nije to opis križnoga puta u običnom smislu, nego impresija onih krvavih i svetih časova na pjesniku. Tko hoće da shvati ljepotu ove pjesme, morat će da najprije kontemplira na podlozi onih poznatih slika, i onda će ga se još jače dojmiti subjektivni elementi pjesnikovi, koji su odraz teškoća i borbe cijele jedne epohe — teškoća, na koje nailazi katolička renesansa u borbi s današnjim poganstvom... lako prijevod ne može da djeluje kao original, pogotovu kad je o Claudelu, opet se i u prijevodu opaža jedna značajka Claudelove poezije — uza svu nježnost osjećaja, što na mnogim mjestima izbija, osvaja te ona snaga i onaj krepki realizam, koji te sjeća umjetnika katoličkoga srednjega vijeka.

M. V.

Sir J. F. Frazer i porijetlo religije.

U nazočnosti predsjednika republike i s neobičnim sjajem parisko je sveučilište 20. studenoga 1921. podijelilo počasni doktorat dvama zastupnicima britske kulture: jedan je poznati englesko-indijski književnik Rudyard Kipling, pisac dražesnih pripovijesti (*Plain Tales from the Hills*, *Soldiers Three*, *Jungle Book*), a drugi je James G. Frazer (* 1854 u Glasgowu), veoma ugledan filolog i antropolog.

James Frazer je učio u cambridgskom sveučilištu, gdje se g. 1884. habilitirao za klasičnu filologiju. Još više no filologija zani-maše Frazera povijest religija, a prvi je, čini se, plod toga zani-manja članak o totemizmu, što ga je objelodanio u novom izdanju poznate „Encyclopedia Britannica“. „Totem“ je u neprosvijetljenih naroda (osobito Oceanije, ekvatorijalne Afrike, Australije, Indonezije, sjev. Amerike) plemenski ili obiteljski znak (životinja, kadšto biljka, a rijetko neživa tvar), ujedno simbol uske sveze između plemena ili obitelji sa dotičnom životinjom ili biljkom. Ljudi istog totema smatraju se krvnim srođnicima pase ne smiju među se ženiti. Totemizam je kadšto dao povoda postanku raznih vjerskih običaja i udruženja, ali se prelazi na područje maštanja, kad se tvrdi, da treba uopće svakoj religiji tražiti postanak ili bar primitivnu formu u ovoj ustanovi (pantotemizam). U Engleskoj je pod kraj 19. vijeka bio pobornik ove hipoteze Robertson Smith, u Francuskoj Emil Durk-